

'150 Kunstwerken beschadigd' koppen Vlaamse kranten 30 januari jl.

De Erfgoedinspectie in beeld

Volgens het Museum voor Oude Kunst in Brussel zijn 150 schilderwerken blootgesteld aan veranderingen in de luchtvochtigheid door een defect in het systeem dat het klimaat in het depot regelt. Hierdoor leden vooral de houten panelen waarop de schilderijen zijn aangebracht. 'Het hout droogde uit waardoor bij veel schilderijen de verflaag loskwam en er scheurtjes in het houtwerk ontstonden'. Het belang van toezicht op cultureel erfgoed, vaak onvervangbaar en van onschatbare waarde, kan niet indringender worden geïllustreerd dan door dit incident bij onze zuiderburen. De Erfgoedinspectie houdt toezicht op het Nederlandse erfgoed.

Inspecteur Nina Duggen (links) doet onderzoek naar een museale collectie.

Kerntaak van de Erfgoedinspectie

In de notitie Kunst van Leven (juni 2007) geeft minister Plasterk kernachtig de taakopdracht van de Erfgoedinspectie weer: de overheid stelt kaders en voorschriften waarbinnen cultureel erfgoed duurzaam benut en behouden kan blijven. Het is de taak van de Erfgoedinspectie erop toe te zien dat deze kaders en voorschriften worden nageleefd om schade aan het erfgoed te voorkomen. Maar kaders en voorschriften vormen nooit een doel op zich. Het gaat uiteindelijk om de achterliggende doelstelling, het behoud van ons erfgoed. Daarin verschillen monumenten, kunstvoorwerpen en archiefstukken niet van elkaar. Aan naleving van voorschriften moet in de eerste plaats de erfgoedsector zelf invulling geven. En dat gebeurt ook steeds meer, bijvoorbeeld door het aannemen van gedragscodes of systemen van kwaliteitsborging. De Erfgoedinspectie is actief betrokken bij de totstandkoming of verbetering van zulke vormen van zelfregulering. Als regels onbedoeld of onbewust worden overtreden, zal de Erfgoedinspectie voorlichting geven en aanbevelingen doen. Maar waar kaders en voorschriften bewust of bij herhaling worden genegeerd, is een hardere interventie op zijn plaats.

Toezichtvelden van de Erfgoedinspectie

De Erfgoedinspectie houdt toezicht op het behoud en beheer van museale collecties van verzelfstandigde rijksmusea en nationaal beschermde cultuurvoorwerpen, evenals op de archiefvorming en het archiefbeheer van de centrale overheid. Ook houdt de Erfgoedinspectie toezicht op archeologische opgravingen en het behoud van rijksmonumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten. Voorschriften voor

beheer en behoud van erfgoed zijn eerder omschreven in kwalitatieve doelstellingen dan in kwantitatieve normen. Het inspectiewerk is daardoor nadrukkelijk kennisintensief.

Ook houdt de Erfgoedinspectie toezicht op archeologische opgravingen.

Cultuurinspecteurs worden geacht hun vak te kennen en het is aan die kennis dat zij hun gezag in het veld ontlelen. Teloorgang van cultureel erfgoed doet zich vooral sluipend voor en de economische schade is hooguit indirect te becijferen. Maar incidenten op dit gebied staan onvermijdelijk borg voor grote maatschappelijke en politieke aandacht, omdat cultureel erfgoed uit zijn aard onvervangbaar is en beschadigingen doorgaans onomkeerbaar. In de kaders geven we hiervan enkele voorbeelden.

Ontwikkelingen in het toezichtsveld

Door het kabinet is in 2005 de kaderstellende visie op toezicht Minder last, meer effect vastgesteld. Daarin zijn zes principes van goed toezicht geïntroduceerd: selectief, slagvaardig, samenwerkend, onafhankelijk, transparant en professioneel. De Erfgoedinspectie hanteert deze principes en gaat daarnaast Programmatisch handhaven. Hierbij wordt de wijze van inspecteren gebaseerd op regelmatig herhaalde risicoanalyses (hoe groot is de kans op schade), doelgroepenanalyses (op welke groepen richt het toezicht zich, wat zijn de motieven voor niet-nalevingsgedrag) en het vastleggen van de interventiestrategie (op welke wijze wil de inspectie het gedrag van de doelgroepen beïnvloeden). Als instellingen een eigen kwaliteitssysteem inrichten ter beheersing van risico's, is een volgende stap mogelijk: de verschuiving van individuele inspecties naar zogenaamd systeemtoezicht. Dan richt de inspectie zich op de naleving van het kwaliteitssysteem en vermindert de toezichtslast. 🐼

De Erfgoedinspectie is op de beurs aanwezig met een stand op het Kennisplein en zal zich presenteren in het theater op vrijdag 24 april. Meer informatie over de Erfgoedinspectie en haar producten vindt u op de website www.erfgoedinspectie.nl

Archeologie, Archiven, Collecties en Monumenten, de vier toezichtsvelden van de Erfgoedinspectie in beeld.

Monumentencommissies vaak nog onvoldoende deskundig

Hoofdinspecteur Hans Magdelijns licht toe: 'Vorig jaar hebben wij het functioneren van de monumentencommissies onderzocht. Aanleiding was het plan van de minister om niet meer in alle gevallen de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) te laten adviseren over wijzigingen van rijksmonumenten. Een commissie die de gemeenten hier eveneens over adviseert, de monumentencommissie, is dan vaak de enige onafhankelijk adviserende instantie. Zij dient per 1 januari 2009 te bestaan uit 'enkele leden deskundig op het gebied van monumentenzorg'. Leden van het gemeentebestuur mogen erin geen zitting nemen. Dit alles lijkt vanzelfsprekend, maar was het niet. Tijdens het onderzoek ontdekten we dat in een kwart van de gevallen een lid van het gemeentebestuur in de commissie zat, vaak als voorzitter! Ook bestaat er een grote mate van diversiteit in de commissies en schort het vaak aan deskundigheid en professionaliteit. Eind vorig jaar heeft de Eerste Kamer hier haar zorg over uitgesproken. Hierop heeft minister Plasterk toegezegd dat de gemeenten nog een jaar lang de RACM om advies mogen vragen. In de tussentijd kunnen zij de deskundigheid en professionaliteit van hun monumentencommissie op het gewenste niveau brengen. De Erfgoedinspectie zal dit najaar bijdragen aan een vervolgonderzoek naar het functioneren van de monumentencommissies.'

Inspecteur Albert van Engelenhoven (links) in gesprek met de architect en de eigenaar van een monument in Valkenburg aan de Geul.

Laatste archief van de TU Delft geborgen

Inspecteur Adriaan de Haan: 'Op 13 mei 2008 zagen we vanaf ons bureau in de Hoftoren een rookkolom opstijgen boven Delft. De faculteit Bouwkunde van de Technische Universiteit was getroffen door een enorme brand. Volgens minister Plasterk was dit de grootste ramp die universitair Nederland ooit heeft getroffen. De faculteit heeft internationaal een sterke reputatie en is van grote waarde voor de architectuur in Nederland en daarbuiten. De brand bracht grote schade toe aan het bouwkunde-archief. De Erfgoedinspectie en de gemeente Delft hebben in een gezamenlijke inspectie van het terrein vastgesteld waar zich tussen het puin het archief bevond en waar de archeologische collectie moest zijn. Begin oktober was de sloop zo ver gevorderd dat het veilig

genoeg was om de archiefkelder te betreden. Op verzoek van de Erfgoedinspectie is de toegang tot de kelder vrijgemaakt voor onderzoek naar de toestand van de archieven. Een groot deel ervan had vijf maanden in bluswater gestaan en was door schimmel aangetast. De studentenadministratie vanaf de oprichting van de faculteit in 1905 en personeelsdossiers werden geborgen. Ook een groot deel van de financiële administratie, bibliotheekregisters en het archief van de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond werd gered. Het gebouw is na de berging geheel gesloopt. Het archief is naar een restauratieatelier overgebracht. Medewerkers van de universiteitsbibliotheek en archief staan voor de zware taak om het aangetaste materiaal te selecteren op vernietigen of restaureren.'

Inspecteurs op een archeologische opgraving in Breda.
Sporen van de linie van Breda zijn vrijgelegd voor onderzoek.